

GO KWEŠIŠA PHETHAGATŠO MAITHOMELO A TIRELO YA MEŠOMO YA BAFSA

Maithomelo a Tirelo ya Mešomo ya Bafsa (YES) ke eng?

Maithomelo a YES a ile a phatlalatšwa ka kuranteng ya mmušo ka fase ga Molokoloko wa Melawana wa 000 Melawana ya Maitshwaro a Kaone “Melawana” ya Molao wa Matlafatšoeconoming ya Bathobaso wa 53 wa 2003 bjalo ka ge o fetotšwe ke Molao wa B-BBEE wa 46 wa 2013. Maithomelo a YES a thomile go šoma ka la 28 Agostose 2018 gomme maikemišetšo a wona ke go tšwetša pele tlhomo ya mešomo go bafsa ba bathobaso bao ba sa šomego le go aba maemo a godimo a B-BBEE go Ditheo tše di Lekantšwego tša YES.

Motheo ye Bohlokwa ya Tekanyo ke efe?

Tše di latelago di swanetše go fihlelelwa gore Setheo se se Lekantšwego sa YES se hwetše temogo:

- (a) Boingwadišo le Khamphani ya YES yeo e sa dirego Poelo e le gore o tšee karolo ka gare ga YES le ditheo e ka se lemogwe bakeng sa B-BBEE ge e ba e sa ngwadišwa.
- (b) Ka tlase ga tekanyetšo ya fasefase ya dikarolo tše bohlokwa tša Ditheo tše di Lekantšwego tša YES tše di laolwago ke Molawana wa Lekala di tla balwa go ya ka D ka gare ga Molawan wa Lekala go ba le maswanedi ka fase ga Boithomelo bja YES.
- (c) Ditheo tše di Lekantšwego tša YES di swanetše go hlokomela Seemo sa Maemo a B-BBEE a peleng pele di kgatha tema go YES (k.g.r. Maemo a 4, Maemo a 5, bj.bj.). Moo ditheo di sa hlokomelego Maemo a tšona a peleng a Maemo a B-BBEE ka (ma)lebaka afe goba afe gomme di nyaka go kgatha tema ka gare ga Boithomelo bja YES, di ka boledišana le Lekala la Pholisi ya dti B-BBEE ka

bohlatse bjo bo lokafatšwago bja go kgatha tema. Mabaka a ka akaretša, eupša a sa kgaoletše go:

- Go fedišwa ga kwano ya beng;
  - Diphetošo tša Melawana ya Lekala tše di dirilego gore go be le go theoga ga Seemo sa Maemo a BBEE;
- (d) Go tšea go ka direga fela ka morago ga phetho ya dikgwedi tše 12 ya maitemogelo a lefelo la mošomo gomme nepišo e theilwe godimo ga Diphetho tša YES tša Ditheo tše di Lekantšwego tša YES. Moo go tšea go lemogilwego ka nako ya Netefatšo ya B-BBEE, Temogo ya B- BBEE e tla fiwa.
- (e) Maitemogelo a dikgwedi tše 12 mošomong ga se lenaneo la go ithutela mošomo, lenaneo la maitemogelo mošomong goba lenenetlhahlomošomo.
- (f) Dikgwebopotlana tše di Lefišwego Motšhelo (di-EME) bonnyane bja 51% le 100% ya Dikgwebopotlana tša go ba le Maswanedi tše di nago le mong wa bathobaso tše di tšeago karolo ka gare ga Boithomelo bja YES di tla netefatšwa kgahlanong le Karata ya Dintlha ya QSE ye e šomago gomme Setifikeiti sa B-BBEE se tla fiwa ke SANAS B ye e Dumeletšwego -Setheo sa Netefatšo ya BBEE.
- (g) Temogo ya B-BBEE e tla šoma fela go hlomeng mešomo ka fase ga Boithomelo bja YES bja Bašomi bao ba nago le Maswanedi bao ba sa šomego ka nako ya go ingwadiša le Boithomelo bja YES.

Ke ditheo dife tše di nago le maswanedi a go kgatha tema maithomelong a YES?

Ditheo tša kakaretšo tše di nago le thekišo ya ngwaga ka ngwaga ya R50 milione le go feta di swanetše go fihlelela bonnyane bja 40% ya fasefase go dielemente tše di tlogo pele go karata ya dintlha ya kakaretšo ya Melawana ya B-BBEE. Go sego bjalo, ditheo tše di boletšwego di swanetše go fihlelela palogare ya 50% go ralala le dielemente tše tharo tša bohlokwa tše di lemogilwego ka go Melawana.

LE

Di-QSE tše e lego ditheo tše di nago le thekišo ya ngwaga le ngwaga ya magareng ga R10 milione le R50 milione di swanetše go fihlelela bonnyane bja 40% ya bonnyane go tše pedi go tše tharo tše di beilwego pele tše Bong bja tšona e lego kgapeletšo. Go sego bjalo, QSE e swanetše go fihlelela palogare ya 40% go ralala le dielemente tše pedi tša bohlokwa tše Bomong bja tšona e lego kgapeletšo.

LE

Di-EME tšeo e lego ditheo tšeo di nago le thekišo ya ngwaga ka ngwaga ya magareng ga R0 go ya go R10 milione gomme ga di nyake dinyakwa tša tlaleletšo

LE

Ditheo tše di Lekantšwego tša YES di swanetše go netefatša gore di hlokomela goba di kaonafatša Seemo sa Maemo a B-BBEE le tshepedišo kgahlanong le Diphetho tša Karata ya Dintlha ka kakaretšo tšeo di hweditšwego ngwageng wo o fetilego pele di tšea karolo maithomelong a YES.

Ke bašomi bafe bao ba nago le maswanedi a go tšea karolo mo maithomelong a YES?

Batho ba ba latelago ba na le maswanedi a go tšea karolo maithomelong a YES:

- ba swanetše go ba magareng ga mengwaga ye 18 le 35; le
- gomme ba fihlelela tlhalošo ya “Batho ba Bathobaso” bjalo ka ge e hlalošitšwe ka go Molao wa B-BBEE.

Dinepišo tša YES ke dife

Dinepišo tša EE di ithekgile ka bogolo bja Setheo sa YES seo se Lekantšwego, tše di latelago di šoma go Ditheo tše di fapafapanego tša YES tše di Lekantšwego:

Kgwebo ye Kgolo	Dinepišo tša YES
A	1.5% ya palo ya batho ka botee ya Setheo se se lekantšwego go ngwageng wo o latelago;
GOBA (B)	1.5% ya palogare ya Poelo ye e Šetšego ya Setheo ye e Lekantšwego ya YES ka morago ga Motšhelo (NPAT) go tšwa go ditiro tša Afrika Borwa mo mengwageng ye meraro ye e fetilego gateetee, yeo e fetotšwego go palo ya dihlogo ka go arola nomoro yeo ya NPAT ka R55,000;

GOBA (C)	Kakaretšo ya Palomoka ya letseno le bonyane bja mešomo ya babaso yeo e hlotšwego (tshedimošo ka botlalo e ka hwetšagala Khomišene ya B-BBEE goba YES NPO).
-----------------	--

DI-QSEs le di-EME

Dinepišo tša di-QSE le di-EME ka ngwaga di theilwe godimo ga dinomoro tša palo ya dihlogo (tshedimošo ka botlalo e ka hwetšagala go tšwa go Khomišene ya B-BBEE goba YES NPO).

Temogo ya maemo

Ditheo tša YES tše di Lekantšwego di ka godiša maemo a tšona a kakaretšo a B-BBEE ka maemo a mabedi (2) bjalo ka ge go bontšhitšwe lenanetlhophong le lego ka mo tlase:

Dihlopha tša Temogo	Diphihlelelo tša nepišo ya YES	Maemo a temogo ao a hweditšwego a B-BBEE
Sehlopha sa 1	Fihleletše nepišo ya YES ya 100% le go tšewa ga 2.5% ya	Tloša maemo a temogo a1 a B-BBEE go karata ya dintlha ya B-BBEE
Sehlopha sa 2	Fihleletše 1.5 X ya nepišo ya YES le go tšewe ga 5%	Tloša maemo a temogo a 1 a B-BBEE go karata ya dintlha ya B-BBEE o hwetše dintlha tše 3 tša ponase go karata ya gago ya diontlha ka kakaretšo
Sehlopha sa 3	Fihleletše nepišo ya YES tše pedi le go tšewe ga 5%	Tloša maemo a temogo a 2 a B-BBEE go karata ya dintlha ya B-BBEE

Tšhomišo ya Tlhabollo ya Mabokgoni ye e sego ya Semmušo ya maithomelo a YES

Ditshenyegelo tša Tlhabollo ya Mabokgoni ye e sego ya Semmušo ya bašomi ba YES di tla lemogwa nakong ya Tshepetšo ya Netefatšo ya elemente ya Tlhabollo ya Mabokgoni ka fase ga Molokoloko wa Melawana ye e Fetošitšwego ya 300, Setatamente 300. Ditheo tša YES tše di Lekantšwego di tla kgona go kgopela fela go fihla go 50% ya Tšhomišo ya

tšona ya Tlhabollo ya Mabokgoni bjalo ka Tlhahlo ye e sego ya Semmušo (Legoro la F le G la Matrix ya Tlhabollo ya Mabokgoni) kgahlanong le Karata ya Dintlha ya Tlhabollo ya Mabokgoni.

Maemo a Mošomo ao Setheo se se Lekantšwego sa EE se swanetšego go a fihlelela

Setheo sa EE seo se lekantšwego seo se tšeago karolo se swanetše go obamela molao wa Afrika Borwa wo o laolago maemo a motheo a mošomo le maemo a mošomo wo o akaretšago go saena konteraka ya go thwala ya nako ye e beilwego goba ya nakwana le bašomi ka moka bao ba nago le maswanedi bao ba tlatšago maemo a maswa ka gare ga setheo.

Moo mošomi/bašomi a sa phethego nako ye e tletšego ya dikgwedi tše 12 ka lebaka la maemo ao a sa letelwago Setheo se se Lekantšwego sa YES se swanetše go netefatša gore bonyane dikgwedi tše seswai (8) tše di tletšego di phethilwe gore a be le maswanedi a Temogo ya B-BBEE le moo mošomi o kgaotša go tšea karolo ka lebaka la mabaka afe goba afe a mangwe, Setheo sa YES seo se Lekantšwego se tla ba le kgwedi e tee (1) ya go ba tšeela legato gore a be le maswanedi a temogo ya B- BBEE.

Setheo sa Ee se se Lekantšwego se swanetše go netefatša gore maitemogelo a mošomo a boleng a fiwa; e swanetše go hlola mešomo ye mefsa ya tlaleletšo go palo ya dihlogo ye e lego gona gomme e ka thekga ka tšhelete mešomo ye mefsa ge e sa kgone go hlola palo ye e lekanego ya mešomo.

Go hwetša tshedimošo ka botlalo goba go hlaka, ditheo di ka ikgokaganya le Khomišene ya B-BBEE gomme di ka ikgokaganya le setheo sa YES mabapi le ngwadišo.

O ka ikgokaganye le rena bjang:

Aterese ya bodulo

B-BBEE Commission

the dtic Campus

Block E, 2nd Floor

77 Meintjie Street

Suynnyside

Pretoria

0002

Atrese ya poso:

Private Bag X31 Pretoria

0001

Mogala: (+27) 12 394 1535

Imeile: MRamare@beecommission.gov.za

Senthara ya tshedimošo ya bareki ya the dti: 0861 843 384

Wepsaete: www.bbbeecommission.co.za